

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 242 «Туризм»

за освітньою програмою «Туризм»

на тему: **«Стан та перспективи розвитку ділового туризму
в Одеському регіоні»**

Виконавець:

студентка Центру заочної форми
навчання

Назаренко Анна Русланівна

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

Галасюк Світлана Сергіївна _____

ОДЕСА – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Діловий туризм в усьому світі відіграє значну роль у комплексному розвитку регіонів та здійснює суттєвий вплив на формування регіонального продукту, забезпечуючи привабливість туристичних дестинацій. Індустрія ділового туризму – високодохідна галузь, яка приносить крупним містам у 4 рази більше коштів, ніж організація інших масових заходів. У Німеччині, наприклад, оборот МІСЕ-індустрії становить 50 млрд євро на рік, в Канаді – біля 32 млрд канадських доларів, в Парижі (один тільки палац конгресів) – понад 200 млн євро [68]. Проте в Україні діловий туризм дотепер має низькі показники розвитку, а учасниками міжнародної профільної спільноти є тільки Київ та Львів, частка яких у світовому рейтингу дуже мала.

Одеська область, яка у 2016 р. отримала значний сплеск ділової активності та стала майданчиком для багатьох заходів регіонального та національного масштабу, на жаль, не змогла утримати свою позицію на вітчизняному ринку бізнес-туризму, а на міжнародній арені вона не відома взагалі. У науковій літературі також не вистачає окремих досліджень, присвячених виходу із ситуації, що склалася.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення стану та перспектив розвитку ділового туризму в Одеському регіоні.

Завданнями даного дослідження є:

- виявлення сутності та особливостей розвитку ділового туризму;
- визначення складових інфраструктури ділового туризму;
- встановлення сучасних тенденції розвитку ділового туризму в Україні та світі;
- дослідження динаміки розвитку обсягів туристопотоку з діловою метою в Одеському регіоні;
- аналіз інфраструктури, призначеної для організації ділового туризму в Одеському регіоні;
- виявлення специфіки надання послуг ділового туризму на прикладі готельного комплексу «Одеса» (ГК «Одеса»);
- розробка комплексу заходів щодо вдосконалення організації надання послуг для бізнес-туристів у готельному комплексі «Одеса»;
- внесення основних пропозицій, спрямованих на розвиток ділового туризму в Одеському регіоні.

Об'єктом дослідження є сучасний стан розвитку ділового туризму.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів, пов'язаних з виявленням можливостей розвитку ділового туризму в Одеському регіоні.

Для виконання кваліфікаційної роботи були використані такі методи дослідження: діалектичний метод пізнання, абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків), ситуаційний аналіз, метод абсолютних, середніх та відносних величин, методи порівняння, економіко-статичний, графічний тощо.

Інформаційну базу склали наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, українські нормативно-правові акти, матеріали науково-практичних конференцій, інтернет-ресурси, програми розвитку туризму в м. Одесі та Одеській області, статистичні матеріали «Міжнародної асоціації конгресів та конвенцій», статистичні збірники про туристичну діяльність, відомості порталу «Конференц-сервіс в Україні», інформація про окремі бізнес-центри та виставкові зали, бізнес-готелі Одеси та, зокрема, про готельний комплекс «Одеса».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (73 найменування). Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок. Основний зміст викладено на 78 сторінках. Робота містить 23 таблиці та 11 рисунків.

Публікації. За результатами виконаної кваліфікаційної роботи опубліковано три тези доповідей у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій:

– Динаміка обсягів туристопотоку з діловою метою в Одеському регіоні / С. С. Галасюк, А. Р. Назаренко // Економіка сьогодення: актуальні питання та інноваційні аспекти: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, 25 квітня 2020 р. – Запоріжжя: Східноукраїнський інститут економіки та управління, 2020.

– Конкурентний аналіз надання послуг для ділового туризму бізнес-готелями Одеського регіону / А. Р. Назаренко // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених, 15 квітня 2020 р. – Одеса: ОНЕУ, 2020.

– Складові інфраструктури ділового туризму / С. С. Галасюк, А. Р. Назаренко // Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 28 квітня 2020 р. – Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2020.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи «Теоретичні основи організації ділового туризму» розглянуто сутність та особливості розвитку ділового туризму; вивчені складові інфраструктури ділового туризму; систематизовано відомості про сучасні тенденції розвитку ділового туризму в Україні і світі.

Другий розділ кваліфікаційної роботи «Дослідження сучасного стану розвитку ділового туризму в Одеському регіоні» присвячений вивченню динаміки обсягів туристопотоку із діловою метою в Одеському регіоні; аналізу інфраструктури, призначеної для організації ділового туризму на території Одеської області; виявленню специфіки надання послуг для бізнес-туристів на прикладі об'єкта інфраструктури ділового туризму – готельного

комплексу «Одеса».

У третьому розділі «Перспективні напрямки розвитку ділового туризму в Одеському регіоні» зроблено оцінку конкурентної позиції готельного комплексу «Одеса» для вивчення можливостей щодо підвищення якості надання послуг для бізнес-туристів; розроблено комплекс заходів щодо вдосконалення організації обслуговування клієнтів даного бізнес-готелю; внесено основні пропозиції, спрямовані на розвиток ділового туризму в Одеському регіоні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення науково-практичного завдання щодо розробки та обґрунтування практичних рекомендацій, спрямованих на розвиток ділового туризму в Одеському регіоні. Основні результати кваліфікаційної роботи дозволили зробити такі висновки:

1. Розглянуто сутність та особливості розвитку ділового туризму. Встановлено, що в структурі ділового туризму виділяються два сегменти – класичні ділові поїздки, що відбуваються, в основному, на індивідуальній основі, та MICE, що об'єднують низку заходів, необхідних для «обслуговування» бізнес-діяльності фірм (обмін досвідом, презентації товарів та послуг, підготовки майбутніх договорів) або здійснення допоміжних функцій (мотивація співробітників, тимбілдинг, заохочувальні тури). Розглянуто світову структуру ділового туризму за його сегментами та компонентний склад. Виявлено основні групи учасників ділового туризму.

2. Досліджено складові інфраструктури ділового туризму. Встановлено, що основними з них мають бути: бізнес-центри, конференц-зали, конгрес-холи, виставкові зали (інфраструктура для проведення бізнес-заходів); усі типи засобів розміщення, які мають умови для організації роботи бізнес-туристів – як індивідуалів, так і тих, що приїжджають на масові заходи (інфраструктура розміщення); конгрес-бюро, спеціалізовані фірми з організації бізнес-заходів, туроператори, профілем роботи яких є організація бізнес-турів (організатори бізнес-подорожей); усі типи закладів ресторанного господарства, спроможні організувати банкети, фуршети, кава-брейки, бізнес-ланчі, кейтерингові послуги (інфраструктура харчування); аеропорти, вокзали, бюро з оренди автомобілів (транспортна інфраструктура); театри, кінотеатри, музеї, розважальні заклади (інфраструктура розваг); банки, страхові компанії тощо (інша інфраструктура). Указано на переважне значення в загальній інфраструктурі готелів, бізнес-центрів та виставкових залів для організації ділового туризму.

3. Проаналізовано думки науковців та експертів про світові та вітчизняні тенденції розвитку ділового туризму. Узагальнено відомості про організацію ділового туризму в макрорегіональному розрізі. Висвітлено відомості про найвідоміші спеціалізовані виставки, що відбуваються у світі.

Досліджено діяльність «Міжнародної асоціації конгресів та конвенцій» у сфері ділового туризму. Проаналізовано за 2000-2018 рр.: рейтинг макрорегіонів світу, країн-лідерів та України за кількістю бізнес-заходів; світовий рейтинг міст за загальною кількістю бізнес-заходів; основну тематику міжнародних бізнес-заходів; використання інфраструктури для проведення бізнес-заходів. Виявлено основні проблеми, які перешкоджають успішному розвитку ділового туризму в Україні.

4. Досліджено динаміку обсягів туристопотоку з діловою метою в Одеському регіоні. По аналогії з дослідженням розподілу світового туристопотоку за цілями відвідування зроблено аналіз ринку організованого туризму Одеського регіону на підставі інформації статистичних збірників. Зроблено висновок про існування певних розбіжностей між структурою світового туристопотоку та складовими організованого туризму Одещини за цілями відвідування. Так, якщо у міжнародних подорожах на діловий туризм припадає 13% від загального обсягу у 2018 р., то в Україні лише 1,8%, що надто мало.

Проаналізовано розподіл туристопотоку Одеського регіону з діловою метою по окремих видах туризму (в'їзний, виїзний, внутрішній). З'ясовано, що за 2016-2018 рр. діловий туризм в Одеському регіоні втратив 88,3%, тобто скоротився у 8,5 разів. Дана обставина пояснюється суттєвим зменшенням обсягів внутрішнього туристопотоку з діловою метою, який втратив понад 95% свого об'єму. У 2016 р. на внутрішній бізнес-туризм доводилось 93,3%, а у 2018 р. – 43,3%, або зменшення туристопотоку на 11250 осіб за три роки. У 2018 р. в структурі ділового туристопотоку стали переважати виїзні подорожі (52,1%), що є характерним явищем і для всіх інших цілей поїздок. Встановлено, що найбільший розквіт ділового туризму, організованого за допомогою туристичних фірм, прийшовся на 2016 р. На думку фахівців, сплеск ділового туризму в Одесі пов'язаний перш за все з анексією Криму, який був центром ділового туризму України. Після анексії більшість заходів перемістилися на територію Одеського регіону. Проте, як відомо, туристопотік з бізнес-метою, організований за допомогою туристичних фірм, перетерпів негативні зміни вже у 2017 р. Тому можна зробити висновок, що Одеський регіон не зміг утримати цю можливість.

5. Проведено аналіз інфраструктури, призначеної для організації ділового туризму в Одеському регіоні. Узагальнено відомості про такі об'єкти, як бізнес-готелі (які мають щонайменше одне приміщення для ділових заходів) та бізнес-центри і виставкові зали. Виявлено, що в Одеському регіоні працюють як мінімум 44 конференц-зали при 11 бізнес-центрах та 168 конференц-залів при 66 бізнес-готелях, що дає Одеському регіону право посісти друге місце в українському рейтингу з розвитку інфраструктури для ділового туризму. Досліджено структуру об'єктів для ділового туризму в регіональному масштабі (включаючи м. Одесу з районами, м. Чорноморськ, м. Південне, м. Ізмаїл, смт Совіньон, смт Затоку). Встановлено, що заклади розміщення та бізнес-центри Одещини, що призначені для обслуговування ділових туристів, мають як позитивні риси,

так і явні недоліки, що перешкоджають збільшенню обсягів туристопотоку, прибуваючого з бізнес-цілями. Крім того, в Одеській області немає справжнього координатора, спроможного займатися розвитком ділового туризму та організацією бізнес-заходів регіонального, національного та міжнародного масштабу.

6. Для більш детального розгляду можливостей бізнес-готелів в організації ділового туризму розглянуто діяльність готельного комплексу «Одеса», який є лідером Одещини за кількістю місць, призначених для бізнес-заходів. Виявлено специфіку функціонування цього готеля, який має 8 конференц-залів, включаючи однойменний концерт-хол. Загальна місткість конференц-залів готельного комплексу «Одеса» становить 225 місць при столах та 1790 театральних місць. Кількість банкетних місць – 630, фуршетних – 1100. Ємкість номерного фонду – 191 номер на 440 місць. На підставі вивчення відгуків клієнтів в мережі інтернет зроблено висновки про існування позитивних та негативних рис в діяльності цього бізнес-готеля.

7. Вивчено конкурентну позицію готельного комплексу «Одеса» у порівнянні з основними конкурентами – готелями «Аркадія», «Атлантик», «Гагарін». Встановлено, що досліджуваний готель має найнижчий рейтинг серед готелів-конкурентів. Комплекс заходів, пропонованих готельному комплексу «Одеса» для удосконалення організації надання послуг, спрямований на: покращення обслуговування бізнес-туристів (вирішення проблем з номерним фондом, закладами ресторанного господарства, додатковими послугами); підвищення кваліфікації персоналу; поліпшення конференц-сервісу; підтримку іміджу «ГК «Одеса» як одного з потужних об'єктів інфраструктури ділового туризму Одеського регіону.

8. Основні пропозиції, спрямовані на розвиток ділового туризму в Одеському регіоні, стосуються: відновлення організації профільних форумів (які проводились у 2015-2017 рр.); проведення щорічної міжнародної конференції в рамках туристичної виставки-ярмарки; залучення до організації бізнес-заходів вищих навчальних закладів, які мають власні конференц-зали та технічні можливості в їх проведенні; залучення в якості інфраструктури нестандартних майданчиків для бізнес-заходів (теплоходів, музеїв, банкетних домів, заміських засобів розміщення зі стильною територією); будівництво сучасного виставкового комплексу; створення конгрес-бюро при Одеській міській раді як координатора з розвитку ділового туризму регіону.

АНОТАЦІЯ

Назаренко А. Р. «Стан та перспективи розвитку ділового туризму в Одеському регіоні»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм» за освітньою програмою «Туризм» Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – сучасний стан розвитку ділового туризму в Одеському регіоні.

У роботі розглянуто сутність та особливості розвитку ділового туризму; вивчено основні складові інфраструктури ділового туризму; виявлено сучасні тенденції розвитку ділового туризму в Україні та світі.

В аналітичній частині досліджено динаміку розвитку обсягів туристопотоку з діловою метою в Одеському регіоні; зроблено аналіз інфраструктури, призначеної для організації ділового туризму в Одеській області; виявлено специфіку надання послуг для бізнес-туристів об'єктом інфраструктури – готельним комплексом «Одеса».

Внесено пропозиції, спрямовані на розвиток ділового туризму в Одеському регіоні. Розроблено комплекс заходів щодо вдосконалення організації надання послуг для бізнес-туристів у готельному комплексі «Одеса» на підставі оцінки його конкурентної позиції та вивчення відгуків споживачів.

Ключові слова: діловий туризм; послуги для бізнес-туристів; об'єкти інфраструктури для ділового туризму; обсяги туристопотоку з діловою метою; конференц-сервіс.

ANNOTATION

Nazarenko A. R. «Status and prospects of business tourism in the Odessa region»

Qualification work for obtaining an educational bachelor's degree in the specialty 242 «Tourism» under the educational program «Tourism»
Odessa National Economic University. – Odessa, 2020

Qualification work consists of three sections. The object of research is the current state of development of business tourism in the Odessa region.

The essence and features of business tourism development are considered in the work; the main components of business tourism infrastructure have been studied; modern tendencies of business tourism development in Ukraine and the world are revealed.

In the analytical part the dynamics of development of volumes of a tourist stream with the business purpose in the Odessa region is investigated; the analysis of the infrastructure intended for the organization of business tourism in Odessa region is made; the specifics of providing services for business tourists by the object of infrastructure – the hotel complex «Odessa» were revealed.

Proposals aimed at the development of business tourism in the Odessa region have been made. A set of measures has been developed to improve the organization of services for business tourists in the hotel complex «Odessa» based on the assessment of its competitive position and the study of consumer feedback.

Key words: business tourism; services for business tourists; infrastructure facilities for business tourism; volumes of tourist flow for business purposes; conference service.